

SÜLEYMAN PENÂHÎ’NİN NASİHATNAMESİ

Bilge KAYA YİĞİT¹
Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı
e-posta: kaya_b@ibu.edu.tr

ÖZET

Türk Edebiyatında nasihatname türünde yazılmış eserlerin oranı oldukça fazladır. Bu eserler doğrudan doğruya öğüt vermek, insanları doğru yola sevk etmek, bilgilendirmek için yazılmıştır. Süleyman Penâhî de eserini insanlara dini, ahlaki konularda öğüt vermek amacıyla yazmıştır. Kendi ifadesine göre Penâhî, Miftahü’l-cenne (Cennetin Anahtarı) isimli mensur eseri görmüş ve insanlara faydalı olmak, onları mutlu etmek amacıyla nazım olarak yazdığını dile getirmiştir. Bu çalışmada Süleyman Penâhî ve Türk edebiyatında daha önce incelenmemiş olan eserinin muhtevası günümüz okuyucusuna tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Klasik Türk Edebiyatı, Nasihatname, Penâhî*

ABSTRACT

The ratio of the Turkish literary works written in Nasihatname types is quite high. These works was written directly to advice, to inform to the people. Süleyman Penahi has also written his literary work to give advice on ethical and religious issues for people. According to his Penâhî’s statement, he saw the literary work which is called ‘Miftahü’l-cenne’ (The Key of Paradise) after then he wrote his verse to be useful for people and in order to make them happy. In this work, Süleyman Penahi and literary work that has not been investigated before was introduced to the readers.

Key Words : *Turkish Classical Literature, Nasihatname, Penahi*

Pendname, insanlara nasihat vermek amacıyla yazılmış olan eserlerin genel adıdır. Arapçadaki karşılığı nasihatnamedir. Türk Edebiyatında nasihat veren tarzdaki eserler, yazılı edebiyatımızın ilk örneklerinden olup Göktürkler döneminden kalan Orhun âbidelerinden beri mevcuttur. Göktürk Devleti hükümdarı Bilge Kağan Türk boylarının birlik içinde yaşamaları, küçüğün büyüğünü, oğulun atasını sayması, düşman devletlere karşı tedbirli ve dikkatli olmak gerektiği, ayrılıp parçalanmanın yok olmak, birlik ve beraberliğin güç ve kuvvet olduğu gibi hususlarda Türk milletine öğüt vermektedir. Türklerin Müslümanlığı kabulünden sonra yazılan eserlerde de İslamiyetin insanlara tavsiye ettiği gibi iyi ve örnek insan olma yolunda kaleme alınmış pek çok eser bulunmaktadır. İslamî dönem ilk eserlerden olan Kutadgu Bilig temelde devlet adamlarına iyi bir yönetici olmanın inceliklerini anlatmak amacıyla yazılsa da bütün insanlara toplum hayatında nasıl yaşamaları gerektiğini ve örnek insan olmalarını öğütlemetedir. Bunun yanında Ahmet Yesevî, Mevlânâ, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Âşık Paşa vd. şair ve yazarlarımızın eserlerinde de temelde İslamiyetin tavsiye ettiği hayat tarzına uygun nasihatlere yer verilmiştir. Edebiyatımızda ayrıca ‘pendname’ dediğimiz türü oluşturan tamamıyla nasihatlere yer veren manzum veya mensur eserler yazılmıştır. Bunların konuları dini, tasavvufi ve ahlaki ağırlıklıdır(Canım 2010:181). Pendnelere nasihatname de denir. İranlı şair Feridüddin Attar’ın pendnamesi ise tamamıyla dini, tasavvufi tarzda yazılmış nasihatnamelerin öncüsü olmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr.,

Makalede incelemeyi düşündüğümüz Süleyman Penâhî'nin 'Nasihatname'si dinî ve ahlakî ağırlıklı nasihatnamedir. Bu nasihatname hakkında Âmil Çelebioğlu tarafından, Millî Kütüphane'de Vasfî Mahir başlığı, XIV. yüzyıl ürünü, şairinin Süleyman adlı birisi olduğu, baş tarafının eksik olduğu, Fâilâtün Fâilâtün Fâilün ve Mefâilün Mefâilün Feülün vezniyle yazıldığı, içinde farklı vezinle Penâhî adlı bir şaire ait manzume bulunduğu, eserde Miftâhü'l-cenne adlı bir kitaptan nazma çekildiği bilgisinin bulunduğu, eserin fazilet-nâmeler türünden dini talimi bir eser olduğu ve muhtevası konusunda genel bilgi verilmiştir(2010: 94). Eser hakkında bilgi veren diğer kaynaklar da, Âmil Çelebioğlu'nu referans göstererek bu bilgilerden faydalanmışlardır. Biz de tek nüshasını Millî Kütüphane'de tespit ettiğimiz ayrıntılı olarak incelenmemiş bu eser üzerinde çalışmaya ve eseri günümüz harflerine aktarmaya karar verdik.

'Nasihatname şairi' Süleyman Penâhî'nin hayatı hakkındaki bilgilere değinecek olursak başlangıçta, yukarıda Âmil Çelebioğlu'nun, Süleyman (Penâhî)'nin XIV. yüzyıl şairi olabileceğine dair görüşünden başka bilgiye rastlamadık. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesinde Penâhî mahlaslı üç şairden bahsedilmiştir. Bunlardan biri Rumelili olup doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir(Aksoyak 2015). Diğer Penâhî, XVI. yüzyılda yaşamış olup Konya'da doğmuştur. Asıl adı Mustafa'dır. Sultan Mehmed Camii'nde Kütüphane Müdürlüğü ve Konya Mevlevihanesi'nde mesnevihanlık ve şeyhlik yapmıştır. 973/1563 tarihinde vefat etmiştir(Açık Önkaş 2014). Üçüncü Penâhî ise aslen Tebrizlidir. Yavuz Sultan Selim zamanında İstanbul'a gelmiştir. Kanuni devrinde saraya nakkaşbaşı olmuştur. Resim sanatında şiir alanından daha meşhur olmuştur. Ahdî ve Âşık Paşa resim alanında çok kabiliyetli olduğunu bildirmektedir(Solmaz 2005:234), (Kılıç 2010:428). Edirneli Nazmî'nin Mecma'u'n-nezâiri'nde iki, Pervâne Bey Mecmuasında beş adet şiiri yer almaktadır(Köksal 2013).

Darende Tarihi isimli eserin 'Darendeli Halk Şairleri' bölümünde ve Darende Şairleri Antolojisi isimli eserde Penâhî mahlaslı 1847 yılında dünyaya geldiği söylenen bir şairden de bahsedilmektedir. Bu eserlerde verilen bilgilere göre asıl adı Mustafa Müslim olan Penâhî'nin dedesi Feryâdî, babası Salih Nihânî'dir. Şeyh Hamid'in evladına meşrut mukattaa işlerini takip amacıyla 1302/1884-1885 yılında İstanbul'a gelmiştir. Soyadı kanunundan sonra Ocak soyadını alan şair 1942 yılında doksan beş yaşında İstanbul'da vefat etmiştir. Hece ve aruz veniyle yazdığı şirlerinde sade söyleyişleri bulunmakla birlikte halk şiirlerinde rastlanmayan kelime ve tamlamalara da yer vermiştir. Darende'de öğretmen Muhittin Bey'le, Osman Hulusi Ateş'in bildirdiğine göre yayınlanmamış olan şiirleri Darende Gökyar mahallesinden Mehmet Ali Ateş'tedir(Ulu 1950: 66, Akgündüz vd. 2002: 867). Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ndeki 28 Z 1300/30 Ekim 1883 tarihli belgede² Müslim Mustafa Penâhî'nin Şeyh Salih Efendi'nin oğlu olduğu ve Mehmed Ali adlı kardeşinin olduğunu; 21 B 1324/10 Eylül 1906 tarihli belgede³ Müslim Mustafa Penâhî'nin Darende Hacılar Şeyhli Mahallesi'nde Şeyh Hâmid-i Velî Dergâhı seccade-nişini Emine Hatun Camii hatibi olduğunu, oğlu Hasan Rıza Efendi'yi yerine vekil tayin ettiğini; 24 B 1342/ 2 Mart 1924 tarihli belgede⁴ Şeyh Müslim Penâhî Efendi'nin Atik Valide Sultan vakfında hissesi olduğunu ve hissesiyle ilgili talepleri bulunduğunu öğrenmekteyiz. Makalemizin konusu olan incelemiş olduğumuz Süleyman Penâhî'nin eserinde vezin problemi olması hatta bazı bölümlerin hece vezni ile yazılmış olması halk şairi Penâhî'nin şiirlerinin Süleyman Penâhî'nin Nasihatnamesi'ne karışmış olabileceğini hatıra getirmektedir.

² Devlet Arşivleri Gn. Md. Osmanlı Arş. Daire Bşk, Fon kodu: SB, Dosya 2, Gömlek: 18.

³ Devlet Arşivleri Gn. Md. Osmanlı Arş. Daire Bşk. Fon kodu: SB, Dosya 2, Gömlek: 25.

⁴ Devlet Arşivleri Gn. Md. Osmanlı Arş. Daire Bşk. Fon Kodu: SB, Dosya 2, Gömlek: 37.

Tuhfe-i Nâilî’de Süleyman Penâhî’nin adı, Moralı Süleyman Penah olarak geçmektedir. Trapoliçeli Sadrazam Mustafa Paşa’nın tezkerecisi olduğu, mezarının Mahmud Paşa Camii haziresinde bulunduğu(Tuman 2001:119), Esad Efendi’nin Bağçe-i Safâ-endûz tezkiresinde şairin ismi Trapoliçeli Süleyman Penah Efendi olarak geçmekte, Sadrazam Mustafa Paşa tarafından kendisine divan kâtipliği, tezkerecilik gibi devlet işlerinde görevler verildiği, mezarının Mahmud Paşa haziresinde olduğu, Yusuf Âgâh ve Osman Efendi’nin pederi olduğu(Oğraş 2001:N70,S20b) bilgisi verilmektedir. Aziz Berker’in yayınladığı Moralı Süleyman Penah’ın Penah Efendi Mecmuası (Mora İhtilali Tarihçesi-Mora İhtilali Tarihi) adlı eserinde, Yusuf Âgâh Efendi’nin babası Süleyman Efendi’nin eserini, Mora isyanından sonra 1185/1771 tarihinde İstanbul’a geldikten sonra bizzat müellifi tarafından kaleme almış olabileceği bildirilmektedir. Eserin dibacesinde, müellifin Moralı olduğunu, adının Süleyman, babasının adının Mustafa, oğlunun isminin Yusuf Âgâh olduğunu öğrenmekteyiz(Berker 1943:1). Bu bilgiler Nasihatname yazarı Süleyman Penâhî hakkındaki bilgilerle uyusmaktadır. Sicill-i Osmânî’de Süleyman Penah Efendinin Mora’da Trapoliçeli İsmail Efendi’nin oğlu olduğu ve 1153/1740-1741 yılında Mora’da doğduğu, divan, kethüda, sipahi kâtipliklerinde bulunduğu, maliye tezkireciliği, süvari mukabeleciliği, Anadolu muhasebeciliği ve matbah eminliklerinde bulunduğu, tarikata intisabı, manzum ilahiyatı ve şiirlerinin olduğu, İstanbul’da 1200/1785 yılında vebadan öldüğü ve Mahmud Paşa’da gömülü olduğu bildirilmektedir(Mehmed Süreyyâ 1311 : 87).

Süleyman Penâhî’nin vefatı ile ilgili Osmanlı Arşivi’ndeki 29 Zi’l-hicce 1200/ 23 Ekim 1786 tarihli belgede ‘Anadolu Muhasebeciliği ihsan buyurulup vefat eden Süleyman Penah Efendi’nin miriye borcu tespit edilinceye kadar hanesi mühürlenip zeametinin evlatlarına tevcihi’ şeklinde bilgi bulunmaktadır. Osmanlı Arşivindeki bu tarih Sicill-i Osmani’deki Süleyman Penâhî’nin ölüm tarihini doğrulamaktadır. Süleyman Penâhî Mora Tarihi’ni gördüğü bir rüyadan sonra 1200/1785-1786 yılında yazdığını bildirmiştir(Berker 1943:23). Bu eserde Penâhî’nin Nasihatnamesi’nden bahsedilmemiştir. Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani’de Penâhî’nin, Moralı Trapoliçeli İsmail Efendi’nin oğlu olduğunu(1311:87) söylerken, diğer kaynaklardaki Penâhî’nin Moralı Mustafa’nın oğlu olduğu bilgisiyle çelişmektedir. Ancak şairin oğlunun Yusuf Âgâh Efendi olduğu konusunda diğer kaynaklarla aynı yönde bilgi vermektedir. Süleyman Penâhî ile ilgili bilgi veren kaynaklarda, şairin Penah Efendi Mecmuası/Mora Tarihi ya da Mora Tarihçesi isimli eserinin olduğu hususunda bilgi verilmemiştir. Bu eserde de müellifin ‘Nasihatname’si hakkında bilgi bulunmamaktadır. Müellif eserinin başında, künyesi hakkında ‘... Süleyman bin Mustafa Moraviyü’l-asl olup...’ (Berker 1943:3) cümlesi ile babasının Mustafa ve memleketinin Mora olduğunu kendi ifadesiyle belirtmiştir.

Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Âlisi(Yüce Nesebi) isimli eserde, şairin adı ve mahlası Moralı Süleyman Penâhî olarak geçmektedir ve bu eserde, Süleyman Penâhî Somuncu Baba’nın Darende kolu şeceresinde yer almaktadır. Dedesi Dergâh-ı Âli kapıcıbaşlarından Mehmed Paşa’dır(Akgündüz 2009 : 261). Aynı eserde şair hakkında, Mora’da ve Mirdos Kalesi’nde tekkesi olduğu söylenen Süleyman Penâhî’nin 1203/1789’da doğduğu sanılmaktadır; Zâim Mustafa Paşa’nın oğludur; Yusuf Âgâh adında bir oğlu vardır; Hasan Bakaî ve Hayret Mehmed Efendi’nin küçük kardeşidir, elde bulunan tek eseri ‘Nasihatname’dir (Akgündüz 2009:290-291) bilgileri bulunmaktadır. Burada şairin doğumuyla ilgili yapılan tarih yanlış, çünkü şairin oğlu Yusuf Âgâh Efendi1157/1744’de doğmuş, 1169/1755-1756’da babası ve kardeşi Moralı Osman Efendi ile beraber İstanbul’a gelmiştir(Mehmed Süreyyâ 1996:1685). Bu durumda Osmanlı Arşivi belgesinde ve Sicill-i Osmânî’de 1200/1786’da vebadan öldüğü bildirilen Penâhî’nin tahmin edilen doğum tarihi yanlıştır.

Yukarıdaki kaynaklardaki eksik ve çelişkili bilgilere ilaveten şair hakkındaki kısıtlı bilgiyi Nasihatname vasıtasıyla öğrenmekteyiz. Miftâhü'l-cenne yazarı Ahmed-i Dâî XIV. yüzyıl sonu XV. yüzyılın başında yaşamıştır. Süleyman Penâhî,

Neşri bunun Miftâh adlı bir kitâb
Miftâhü'l-cenne idi adı sevâb
Getürdüm nazma anı ola âsân
İşidenler fehm idüp ola şâdân
Ben de koydum bir Nasihat-nâme ad
Salavâtıla olur her meclisi yâd (115-117. beyitler)

XV.yüzyıl şairi Ahmed-i Dâî'nin Miftâhü'l-cenne adlı eserini görüp Nasihatname'yi kaleme almaya karar verdiğine göre, eserin XV. yüzyıldan sonraki yüzyıllarda yazıldığını anlamaktayız. Eserde Süleyman isminin geçtiği kısım aşağıdaki şekildedir:

Îlâhî vus'ı mikdârı Süleymân
Cihâd itdi kıl anı ehl-i îmân (119. beyit)

Şefî' ola bize yarın fahr-i kıyâmet
Salâtile açılır bâb-ı cennet (120. beyit)

....

Penâhî mahlasının geçtiği beyitler:

....

Penâhî bendenin yâ Rab zünûbın mağfiret eyle
Bekâ mülkide olup bâkî nasîb eyle ana dîdâr(105. beyit)

....

Nasîb eyle bize dahi Îlâhî
Salâvat(?) vireler bulgil(?) Penâhî (203. beyit-eserin son beyti)

Şairin mahlasının, eserin adının ve içindeki başlıkların benzemesi dolayısıyla Somuncu Baba Vakfı'ndan, elimizdeki Nasihatname ile karşılaştırmak amacıyla, vakıf kütüphanesinde bulunan eseri istedik. Somuncu Baba Vakfı tarafıma ellerinde bulunan Süleyman Penâhî Nasihatnamesi'nden birkaç varak ve günümüz Türkçesine aktarılıp dergide yayınlanan kısımdan birkaç sayfa gönderdi. Gönderilen örnek varaklara bakıp eserin elimizdeki Nasihatname ile aynı olduğunu anladık. Ancak elimizdeki Nasihatname'nin, hatalı istinsah edilmiş nüshanın bir parçası olabileceğini düşünmekteyiz. Somuncu Baba Vakfı Kütüphanesi'nce tarafıma verilen Nasihatname sayfalarından dijital görüntü makalenin sonunda ekler kısmında verilecektir.

Kastamonu Halk Kütüphanesi Penâhî-Nakş-ı Cihan 37 HK 1120/3 ve Ali Emîri Millet Kütüphanesi, Penâhî-Manzume 34 AE Farsça 1041/4 numara ile kayıtlanmış olan Penâhî mahlaslı şair ve eseri makalede ele almış olduğumuz Süleyman Penâhî ile farklı kişi ve farklı eserdir.

Nasihatname'nin Şekil Özellikleri

Süleyman Penâhî'nin Nasihatnamesi, İslam dinini, İslamî ahlak ve edep kurallarını halka öğretmek, bilgi vermek amacıyla mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. İlk sayfanın kenarında eski yazıyla, '*Nasihatname: Nâzımı Süleyman, Miftâhü'l-cenne'nin manzumu*' şeklinde not vardır. Eser toplam 9 varak ve 203 beyitten oluşmaktadır. Her bir sayfadaki beyit sayısı on iki, on üç ve on dört satır olarak değişmektedir. Eser, Fâilâtün Fâilâtün Fâilün, Mefâilün Mefâilün Feülün, Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün vezinleri ile yazılmıştır ancak eserde bazı mısralar bu kalıplara da uymamaktadır. Bol miktarda vezin ve kafiye kusurları bulunmaktadır. Bunun sebebinin, başlangıçta eserin İslami dönem Osmanlı sahasının ilk örneklerinden olması ihtimaline bağlamıştık ancak Somuncu Baba Vakfı'nda XVIII. yüzyılda

yazılmış olan Süleyman Penâhî'nin Nasihatnamesinin bazı bölümleri ile ortak olması bu kanaatimizi değiştirmiştir. Bu durumda müstensihinin eğitiminin yetersiz olma durumunu veya XIX. yüzyılda yaşamış olan Darendeli halk şairi Penâhî'nin şiirlerinin Süleyman Penâhî'nin şiirlerine karışmış olma ihtimalini düşünebiliriz.

Nasihatname'nin ilk on yedi beyti Fâilâtün Fâilâtün Fâilün kalıbına uymakta, daha sonra bazı mısralar bu vezne, bazıları Mefâilün Mefâilün Feülün veznine, bir kısmı ise bu vezinlere de uymamaktadır. Eserin 38. beytinde vezin ve kafiye değişiyor 17 beyitli farklı nazım şekli ile şiir devam etmektedir. Bu kısımda kafiye aa, ba, ca... şeklinde sıralanmaktadır. Vezin olarak bazı mısralar Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün kalıbında olup bazıları ise bu kalıba da uymamaktadır. 55. beyitle tekrar mesnevi nazım şekline dönmüştür. Vezin, Mefâilün Mefâilün Feülün'dür. Ancak bazı mısraların bu kalıba uymadığı görülür. 88. ile 105. beyit arası farklı nazım şekli ile yazılmıştır. Kafiye dizilimi aa, ba, ca... şeklindedir. Beyân-ı Mâh-ı Receb başlığının yer aldığı 106. beyitle tekrar mesnevi nazım şekli ile esere devam edilmektedir. Vezin olarak yine bazı mısralar Mefâilün Mefâilün Feülün veya Fâilâtün Fâilâtün Fâilün veznine uymakta bazı mısralar bu vezinlere de uymamaktadır. Mesnevinin son beyti olan 203. beyitte Penâhî'nin mahlası bulunmaktadır. Bu beyitten sonra gelen, 'Temmetü'l-kitab' cümlesi ile eserin bittiği anlaşılmaktadır.

Nasihatnamenin Dil ve Yazım Özellikleri

Eser, harekeli bir yazıyla yazılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil ve muhteva özelliklerini yansıtır. XVIII. yüzyılda yaşamış olan Somuncu Baba soyundan gelen Süleyman Penâhî tarafından yazılmıştır. Ama eseri EAT dönemine ait ses ve şekil özelliklerini yansıtmaktadır. Eserde görülen bu özellik, şairin Osmanlı Anadolu sahasının EAT dönemi dil özelliklerini koruyan bir ortamda yetişmiş olabileceğinin işareti sayılabilir. Çünkü bugün dahi Anadolu ağızlarında Eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin, kelimelerinin muhafaza edildiği görülmektedir.

Metin Klasik Osmanlı Türkçesinden ziyade Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri göstermektedir. Metnin diliyle ilgili olarak aşağıdaki hususları vurgulamakta yarar vardır. Metinde görülen geçmiş zamanın üçüncü teklik ve çokluk biçimi Eski Anadolu Türkçesinin diğer metinlerinde olduğu gibi sürekli olarak düz ünlüdür: yâr oldı (1), nikâh oldılar (32), kayurdu (18), yaratdı (33)... Metni Eski Anadolu Türkçesine bağlayan önemli özelliklerden birisi de gelecek zaman eki olarak {-IsAr}'ın kullanılmasıdır. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinin karakteristik gelecek zaman eki olup Klasik Osmanlı Türkçesinde yerini olarak {-AcAk}'a bırakmıştır. Metindeki bazı örnekler şunlardır: bulısar (80), olmayısar (101), azâb idiser (70), dilek eyleyiser (196)... Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde bazı eklerin sadece düz, bazılarının ise yuvarlak ünlülü kullanılması sebebiyle düzlük yuvarlaklık uyumunun olmadığı bilinmektedir. Metnimizde de bu özellik dikkat çekmektedir. Örneğin metinde üçüncü teklik şahıs iyelik eki [yolına (10), cum'a günü (50), donını (158)] ve yüklem hali eki [bunı (190)] sürekli düz ünlülü; bildirme hali eki ise bir örnek dışında sürekli yuvarlak ünlüdür [var mıdur (12), hasımdur (169), sünnetdür (23), on ikidür (125)]. Eski Anadolu Türkçesinde birçok kelime ve yardımcı ünlülerde baskın bir yuvarlaklaşmanın görüldüğü de bilinmektedir. Metnimizde bu durumun da birçok örneği bulunmaktadır: varup (20), bilün (95), altun (37)... Eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerinden birisi de öğrenilen geçmiş zaman ekinin sürekli düz ünlülü kullanılmasıdır. Metnimizde de bu kullanım bulunmaktadır: buyurmışdur (40), oruç dutmuşca (25)... Eski Anadolu Türkçesinde yardımcı fiilin eke dahil olmasıyla {-Up} şeklini alan zarf-fiil ekinin genişletilerek {-UbAn} biçiminde de kullanıldığı bilinmektedir. Metnimizde bu kullanımın örnekleri de bulunmaktadır: te'emmül idüben (130), işidiben (193). Metni Eski Anadolu Türkçesine bağlayan özelliklerden birisi de eskicil öğelerin kullanılmasıdır. Metinde Klasik Osmanlı Türkçesi metinlerinde sık kullanılmayan yarlığa-, bay, tamu, sağış, sünük, tana kal- gibi birçok eskicil kelimenin yer aldığı görülmektedir.

Nasihatnamenin Muhtevası

Şair, esere kırmızı mürekkepli Beyân-ı(?) Cum'a başlığı ile dünyanın fâni olduğu, kimseye yâr olmadığını bildiren,

Ey gönül bu dehre itme i'tibâr

Kime yâr oldu kim ola [sana yâr] beyitle başlar. Eserin başında, besmele, tevhit, münacât gibi bölümlerin bulunmaması baş tarafının eksik olabileceğini veya şairin bu bölümleri yazmadan doğrudan konuya girmiş olabileceğini hatra getirmektedir.

Şair, dünyaya bağlananların sonunda aldanacağını, mâsivadan el çekmek gerektiğini, bu Nasihatname'yi yadigâr olarak elde tutmayı tavsiye ederek esere devam etmekte, Cuma gününün faziletini bu günde yapılması gereken ibadetleri ve bunların mükâfatlarını anlatmaktadır. Daha sonra Cuma gününün seyyidü'l-eyyâm (günlerin efendisi) olduğu, Hz. Âdem'le Havva'nın, Hz. Muhammed'le Hz. Hatice'nin, Hz. Musa ile Hz. Safuvve(?)'nin Cuma günü nikâhlandıklarını, Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın Cuma günü yaratıldığını, Hz. Adem'in cennete Cuma günü girdiğini, cennetten yeryüzüne Cuma günü indiği, altı bin günahkâr kulun Cuma günü cehennemden kurtulduğu, meleklerin Cuma günü mescitte hazır olduğu, mescide gelenlerin mükâfatlarını altın kalemle yazdıklarını bildirir. Şair, bu kısımdan sonra mesnevisinin vezninden farklı vezinle yazdığı bahri kırmızı kalemle yazarak, minberde dünya kelamı etmenin haram olduğunu bildirdikleri, Hz. Muhammed'in Cuma günü namaz kılana yüz şehit sevabı verildiğini bildirdiği, Cuma günü yedi kişiye selam verenin bütün halka selam vermiş gibi sevap kazanacağı, Cuma günü çocuklara hediye vermenin bütün ümmeti ağırlamış gibi sevabı olduğu, Cuma günü ölenin şehit olup cennete gireceği kısmından sonra yine Cuma günü ve gecesinin faziletleri üzerinde tekrar mesnevi vezni ile şu şekilde devam edilmiştir: Cuma gecesini iki rekat namaz kılıp 'lâ havle velâ kuvvete illâbillahi'l-aliyyi'l-azîm'⁵ okuyanın Allahu Teâlâ'yı rüyasında göreceğini, yine mümin bir kişinin iki rekat namaz kılıp namazda Fatiha, Âyetelkürsi ve on beş İhlas okuyarak namaz kıldıktan sonra Hz. Muhammed'e bin salavât getirdiği takdirde Hz. peygamberi düşünde göreceği, cuma namazı kılmayanın on beş türlü derde müptela olacağı, bu dertlerin neler olduğu, daha sonra Bahr-i Remel başlığıyla mesnevi kalıbı ve şekli dışında beş vakit namazın ve cemaatle namaz kılmanın önemini ve mükâfatını, farz namazları terk etmenin doğuracağı sıkıntıları, farz namazdan başka gece namazı kılmanın da sevabı ve mükâfatının çok büyük olduğunu vurgulanmaktadır. Şair, daha sonra kitabını yazan ve yazdıran, okuyan ve okutan için de mağfiret diler ve

Penâhî bendenin yâ Rab zünûbın mağfiret eyle

Bekâ mülkide olup bâkî nasîb eyle ana dîdâr (105. beyit)

beytinde kendisi için mağfiret diler ve dua eder. Bu bölüm mesnevinin vezni ve kafiyesinden farklıdır, farklı nazım şekli ile yazılmıştır. Bu kısımdan sonra kırmızı mürekkeple 'Beyân-ı Mâh-ı Receb' başlıklı mesnevi nazım şekli ile yazılmış bölüme tekrar döner, bu bölüme de dünyanın fani olduğunu vurgulayarak başlar ve 'Miftâhü'l-cenne'⁶ isimli kitabı anar ve bu eserin kolay anlaşılması için kendi eserini yazdığını, eserine 'Nasihatname' adını koyduğunu belirtir. Burada eserinin sebep-i telifini bildirmiştir. Eserini işitenlerin mutlu olmasını ve eserin her mecliste salavatla anılması dileğini belirtir:

⁵ Bu dua cümlesi eserde kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

⁶ Şer'î esasları ve cennete gitmek için gerekli yolları öğreten Miftâhü'l-cenne sekiz cennet örnek alınarak sekiz meclis halinde düzenlenmiştir. Birinci mecliste namazın fazileti; ikinci mecliste tövbe etmenin fazileti; üçüncü mecliste kaza ve kader; dördüncü mecliste Receb ayı; beşinci mecliste Şaban ayı; altıncı mecliste Ramazan ayı; yedinci mecliste Kadir gecesinin fazileti; sekizinci mecliste ise fitr sadakası ve bayram namazı konu edilmektedir. Pek fazla nüshası bulunan eser üzerinde Güler Gülsevin doktora tezi hazırlamıştır. [Ahmed-i Dâ'î, Miftâhü'l-cenne (Dil özellikleri- Metin- Söz Dizimi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya 1989] (Özkan 2013: 263). Burada belirtildiği gibi Süleyman Penâhî'nin Nasihatname adını verdiği eseri Ahmed-i Dâ'î'nin Miftâhü'l-cenne isimli eseriyle muhteva bakımından paralellik göstermektedir. Ahmed-i Dâ'î'nin eseri mensur (Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 734), Süleyman Penâhî'nin eseri manzumdur (Millî Kütüphane Yz A 5967).

Neşri bunun Miftâh adlu bir kitâb
Miftâhü'l-cenne idi adı sevâb

Getürdüm nazma anı ola âsân
İşidenler fehm idüp ola şâdân

Ben de koydum bir Nasihat-nâme ad
Salavâtıla olur her meclisi yâd

Ve Receb ayının faziletini anlatır. Tevbe suresi 36. âyetten iktibas yapar. Zi'l-kade, Zi'l-hicce, Muharrem ve Receb aylarının 'şehrü'l-haram' olduğunu söyler. Allah'ın 12 ay oruç tutmayı emrettiğini ancak Hz. Muhammed'in zayıf ümmetlerinin dayanamayıp gevşeklik göstereceklerini düşünerek Allah'tan niyazda bulunduğunu, Allah'ın Hz Muhammed'in dileğini kabul ettiğini ancak dört ayın haram aylar olarak kaldığı, Ramazan ayının farz ayı olduğunu bu ayda yapılması gereken ibadetlere ümmetin razı olup tahammül etmesi, tembellik etmemesi gerektiğini bildirerek Receb, Şaban ve Ramazan ayında oruç tutmanın, ibadet yapmanın önemini ve mükâfatını anlatmıştır. Receb ayında oruç tutan bir kadının oğluna, ölürsem beni hırkamla defnedin vasiyetini, annesi öldükten sonra oğlunun rüyasına girip vasiyetini yerine getirmediği için sitem ettiği kıssası anlatılmaktadır. Daha sonra kıyamet gününün Receb ayına geldiği, Receb ayına asam yani sağır ayı dendiği, Muhammed ümmetinin günahını ona sorduklarında ben sağırım, işitmedim, görmedim dediğini ve onların pek çok sınırsız hasleti olduğunu söylediğini ve cennet içinde Receb adında bir pınar olduğunu ve bu ayda oruç tutanların bu pınardan su içeceklerini bildirmektedir.

[Metin]

1a

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün
1 Ey gönül bu dehre itme i' tibâr
Kime yâr oldu kim ola [saña yâr]

Kendine ola kim anıñ yârına
Çok tebessüm gösterür dil[dârına]

‘ Ākıbetde kendini mağbün ider
Dideden kanlar döker mağzün id[er]

İdiser a' dâlığını âşikâr
Var mıdır bir kes kim ola pâyidâr

5 Hep gelenler oldılar cümle nihân
Kim saña yâr oldu şanma bir cihân

Ĥüsüne aldanma geritse ceba
Tiz gider varlığı hep olur hebâ

Terk idenler eyü(?) ‘ âleminde kâr
İtmediler ger iderseñ iftikâr

İtmeyenler şanma kim merdân olur
‘ Ākıbet mağbün olur pişmân olur

Āşinâ olma müsâfir gibi dil
Sen seni ol hâne-i kubbürda bil
10Mâsivâdan destini çek hemân

Çend-i rûzın yolına olup revân

Tâ ki bu yola tedârik çok gerek
Olmaya bir şey' azuğdan yigrek

Var mıdur azuğın çokda anı
Ac kılursın şimdiden şakla anı

Cümle ' âlem ol yola gitse gerek
Azığı şimdiden almağ yigrek

Bir kimesne yok kim aña gitmeye
Bu fenâ dünyâ' i ol terk itme[ye]

1b

15. (Sayfa yırtılmış) ger olsa bu beķā
Fah̄r-i ‘ālem ol Muḥammed Muṣṭafā

[?]ngi bil ki bī-vefādır rūzgār
Bu naṣīhat-nāme’i ķo yādīgār

İṣit cum‘a fazīletini tibyān
İdelim ger ‘avn iderse Yezdān

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün
Rivāyetdür resūlullāh buyurdu
Nicesi gör ümmetini ķayurdu

Siziñ üzeriñize olsun ey cān
Cum‘ aya cemā‘ ate varmaķ her ān

20. Yevm-i cum‘a evvel mescide varmak
Namāz için varup hem ḥāzır olmaķ

Bular cümle giderür seyyi’ātı
Getürür dā’imā hem berekātı

Virür ṭamudan daḥi yā dīn necāt
Bula cennetde hem a‘lā derecāt

Daḥi sünnetdür ol gün ğusl⁷ eylemek
Daḥi ḥoṣ ḳoķuları hem sürünmek

Daḥi yayanca hem mescide varmaķ
Daḥi imāma yaķın oturmaķ

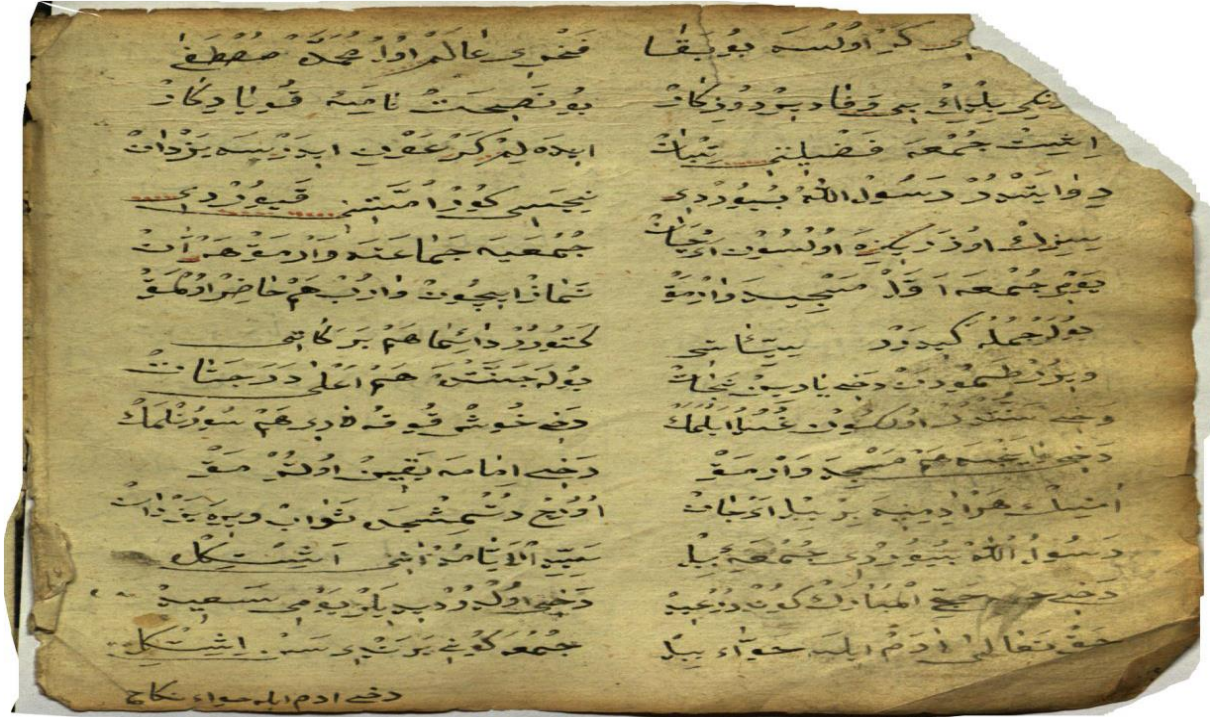
25 Anıñ her adımına bir yıl ey cān
Oruc dutmiṣca ṣevāb vire Yezdān

Resūlullāh buyurdu cum‘a’i bil
Seyyidü’l-eyyāma anı iṣitgil

Daḥi cum‘a ḥaccü’l-mübārek gündür ‘ıyd(?)
Daḥi oldur didiler yevm-i sa‘id

Ḥaķ te‘ālā Ādem ile Ḥavvā’i bil
Cum‘a günü yaratdı sen iṣitgil

⁷ Ol gün yazılmış ancak o gün olduğunda vezne uyuyor. Gusl kelimesi ğusül şeklinde harekeli yazılmış, ancak harekeli olunca vezin bozulmaktadır.

a

Daḥi Ādem ile Ḥavvā'ı nikāḥ
Cum' a günü itdiler buldı felāḥ

30. Hem Süleymān ile Belqıs daḥi
Cum' ada nikāḥ itdiler ey saḥi

Daḥi Mūsā ile Şafuvve⁸ di daḥi
Cum' a günü oldı nikāḥ yā aḥi

Daḥi Muḥammed Ḥadīce'ı ey cān
Cum' a günü nikāḥ oldılar hemān

Ve Ādem'ı cum' a günü yaratdı
Ve daḥi Ḥavvā'yı ol gün yaratdı

Ve daḥi cennete cum' ada girdi
Daḥi hem yir yüzine cum' a vardı

5. Daḥi altı biñ günāhlı kıl ey ḥār
Ṭamudan cum' a günü oldılar āzād

Feriştelere daḥi ol gün gelürler
Cum' a mescide ḥāzır oluyorlar

Evvel gelen āḥir gelen yazarlar
Altun qalem ile müzdin yazarlar

Baḥr-i R...(?)

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün(?)

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün (?)

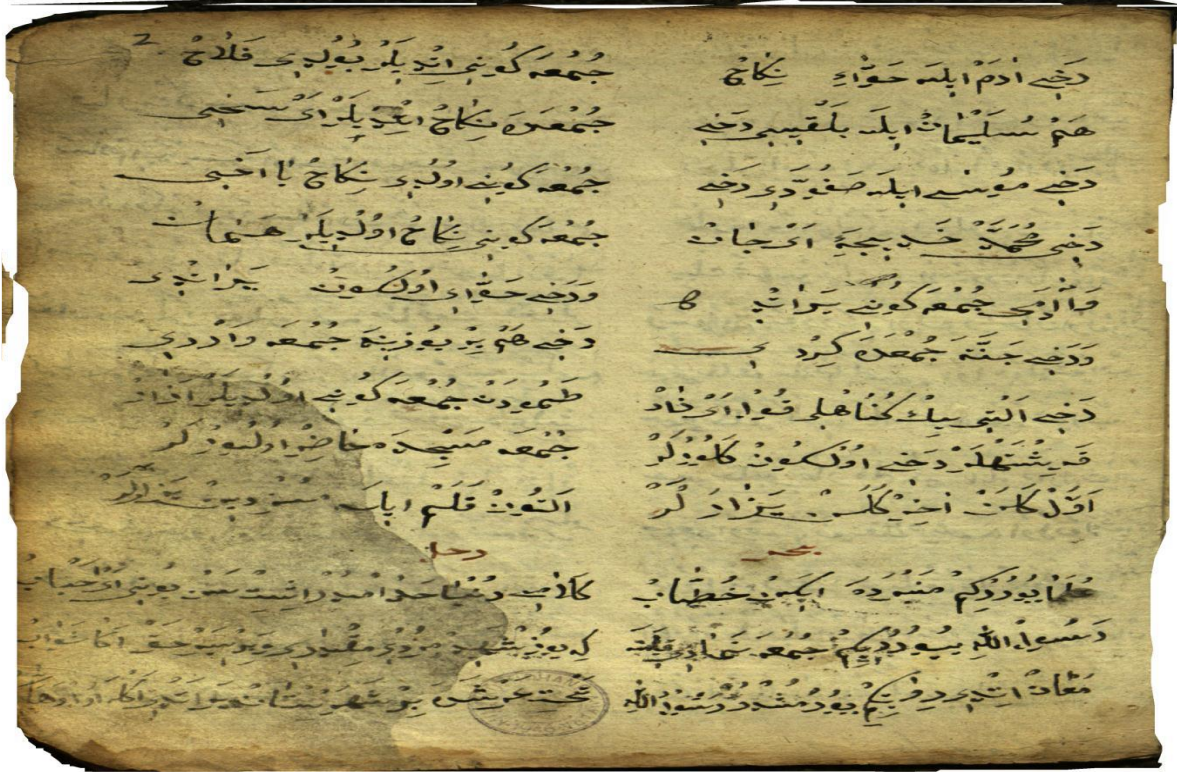
Ulemā buyurdı kim minberde iken ḥuttāb(?)

⁸ Hz. Musa'nın eşi Safure'nin adı metinde Safuvve olarak geçmektedir.

Kelām-ı dünyā ḥarāmdur işit sen bunı ey aḥbāb

Resūlullāh buyurdu kim cum‘a namāzı kılanā
Ki yüz şehīd müzdi miḳdārı viriser Ḥaḳ aña şevāb

40. Muāz itdi rivāyet kim buyurmışdur Resūlullāh
Taḥt-ı ‘arşda bir şehristān yaratdı aña ol Vehhāb

2b

aşı aḥḍar zebercedden diregi dümi(?)⁹yāḳūtdan
Yedi yüz biñ şerefesi olısar diñle gel ey şāb

Ḳıyāmet günü Cebrā‘il çıkısar anıñ üstine
Nidā ide ki yā ümmet-i Muḥammed işidüp cevāb

Selām ider size ol Ḥaḳ daḥi cennet viriser baḳ
Didiler yā resūl-i Ḥaḳ kimleriñ ola bu meh- tāb(?)

Şulardur ki vire selām daḥi hem yidire ṭa‘ām
Namāzını ide itmām güzel ḥulḳ idine şād-āb

45. Ümmetim hep ḳonaḳlayan ki Tivrāt İncil oḳıyan
Biñ şehīd namāzı kılandurur ol yüzi meh-tāb

Mu‘āz didi ki bunlara nice ṭāḳat getüreler
Resūlullāh buyurdu kim olur esen olur erbāb

Ki cum‘a günü yedi kişiye selām virse bir kimse
Cemī‘i ḥalḳa selām eylemişçe ol bula şevāb

⁹ Dümeni demiş olabilir, ancak yazıda dümi(?) yazılmış.

Daği bir Müslimānıñ hātırını şorsa bir kişi
Cemī' i ḥalka gelecı eylemişce bula şevāb

Daği cum' a gicesi ol cemā' atle kıla namāz
Cemī' i ḥalkı namāz kılmışca anlara ola şevāb

50. Daği hem cum' a günü oğlancıkānlara nesne virseler
Cemī' i ümmetim konuklamışca ol bula şevāb

Daği ol günde ihlāş mu' avvezeteyn oqısa
Tevrāt u Zebūr İncil Furqān oqımışca bula şevāb

Ki her kim cum' a günü ğusl eylese hem kılsa namāzı
Ki seksān yıl ibādet eylemişce ola şevāb

3a

İkinci cum‘ a kitāb oqımışca ol bula müzdi
 Üçünci gevdesinde albi sađıŝı bula ŝevāb
 Dördüncüsi açan ölse ŝehīd olırsar ol kişi
 Beşinci yarlıđaya Hađ gire cennete bī-isāb

Meŝne[v]ī

55.Cum‘ a gicesi yetmiŝ biñ melā‘ik
 İŝbu(?) cum‘ a gün cümle melā‘ik
 İderler ehi-i imāna beŝāret
 amu iħsānile ider iŝaret

Resūlullāh didi cum‘ a günü bil
 İki rek‘ at namāz ılsan iŝitgil
 Kim öyle ile kindi arasında
 ılarsañ ol namāzı diñle sen de

Her rek‘ atda bir fātiħa oıya
 Dağı bir āyete‘l-kürsī oıya

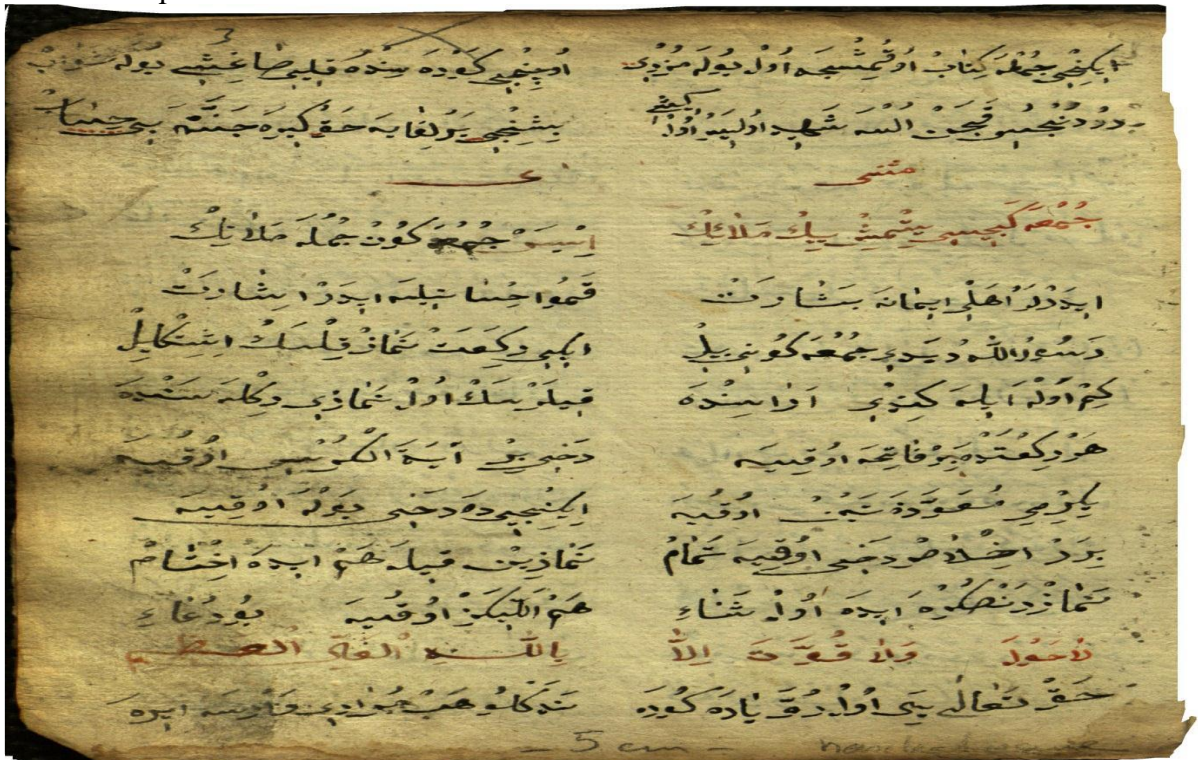
60.Yigirmi mu‘ avvezeteyn oıya
 İkincide dağı böle oıya

Birer ihlāŝ dağı oıya tamam
 Namāzını ıla hem ide ihtām

Namāzdan ŝoñra ide ol ŝenā‘ı
 Hem elli kez oıya bu du‘ā‘ı

Lā ħavle velā uvvete illā
 Billāhi‘l-‘aliyyi‘l-‘azīm

Hađ te‘ālāyı ol rüyāda göre
 Ne deñlü hep murādı varsa ire

3b

Resūlullāh didi cum‘ a gicesi
İki rek‘ at namāz kılsa nicesi

65. Her rek‘ atda bir fātiḥa oqısa
Daḥi bir āyete‘l-kürsī oqısa

Daḥi hem oqısalār on beş iḥlāş
Ki her rek‘ atda böyle merd-i ḥāş

Namāz[da]n şoñra baña bir şalavāt
Getürse idi biñ kerre şalavāt

Beni dā‘im düşünde göre ol ḡul
Şefā‘ atimle gire cennete ol

Daḥi buyurdı kim cum‘ a namāzın
Terk idüp kılmayan cum‘ a namāzın

70. Nice ‘ azāb idiser Ḥaḡ te‘ ālā
On biş dürlü derde olur mübtelā

Anıñ ikisi hem dünyāda ola
Hemā[n] üçi daḥi ‘ uḡbāda ola

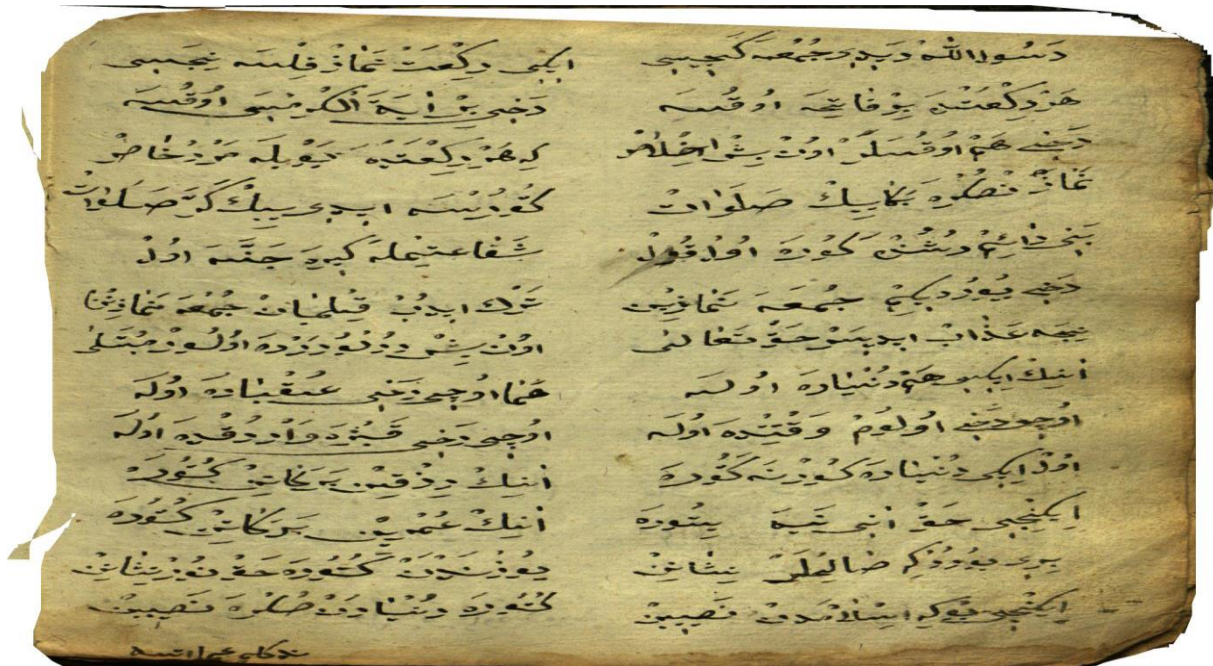
Üçü daḥi ölüm vaḡtinde ola
Üçü daḥi ḡabura varduḡda ola

Ol iki dünyāda gör ne getüre
Anıñ rızḡın berekātın götüre

İkinci Ḥaḡ anı neye yitüre
Anıñ ‘ ömrin berekātın götüre

75. Biri budur ki şālīḡler nişanın
Yüzünden götüre Ḥaḡ nūr nişānın

İkinci bu ki islāmdan naşībin
Götüre dünyādan şoñra naşībin

4a

Ne deñli ‘amel itse murādı olmaz
 abul olup du‘ası goge ađmaz

Ol uci kim olum vaktinde ola
 Yimeye hiç anı aqlıqla ola

Ucuncisi daği diñle ne ola
 Őuvayıncaya susuzluqla ola

80.Ol uci kim qabirde ne olısar
 Varınca qabre ta anı bulısar

Biri qabri [qara]ñnu ola ey yar
 Daği nur olmaya hiç anda deyyar

İkinci bu ki qabri dar olısar
 Sunuklerin iceri geçiriser

Ucunci bir mulki(?) idiser igzab
 Qıyamete degin hem ide ‘azab

Ol uci kim kıyametde olısar
 Varınca anı anda ol bulısar

85.Biri bu kim hesabi çok olısar
 Hisab icre ki yañilup qalısar

İkinci yuzi ustine suruyup
 Cehenneme biraqalar suruyup

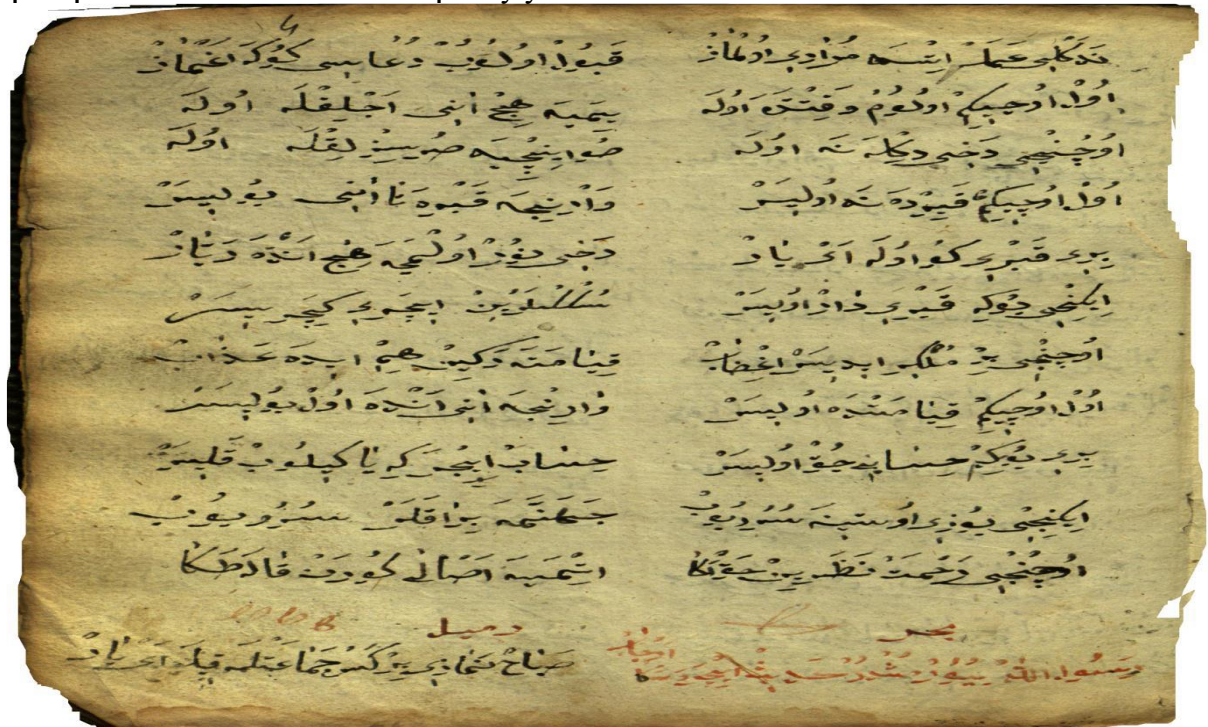
Ucunci rahmet nazarın Hax aña
 İtmeye asla(?) goren qala taña

Bahr-i R...(?)

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün(?)

Resulullāh buyurmışdur hadis icre saña o çar(?)

Őabah namazi bir kes cemā‘ atile kıla ey yar

4b

Ki biñ kez Һazreti Ādem ile Һac eylemiş miqdār
Şevāb vire aña Allāh işit sen anı ey yār

90.Övle namāzını kıla cemā' atle ki bir ādem
Üç biñ kez Yūnus peygamberle itmişçe müzdi var

Dağı kindi namāzını cemā' atle kıla kimse
Biñ kez İbrāhīm Peygamberle Һac itmişçe müzdi var

Her kim aḥşām namāzını cemā' atle edā itse
Ki Mūsā ile biñ kez Һac eylemişçe tā ḥasenāt var

Yatsu namāzını kimse cemā' atle kılarsa tā
'İsā ile biñ kez Һac eylemişçe aña raḥmet var

Resūlullāh buyurdi cum' a güninde bir sā' at var
Kindi ile aḥşām beyninde olısar bu ey dil-dār

95.Ol sā' at kamu ḥācet revā olur bilüñ sizler
Dağı cum' a terk iden münāfiqlar ile ço- yār(?)

Dağı farz namāzından soñra efđali gice kılamak
Zehī aña şu devlet kim ki mu' tād idine her bār

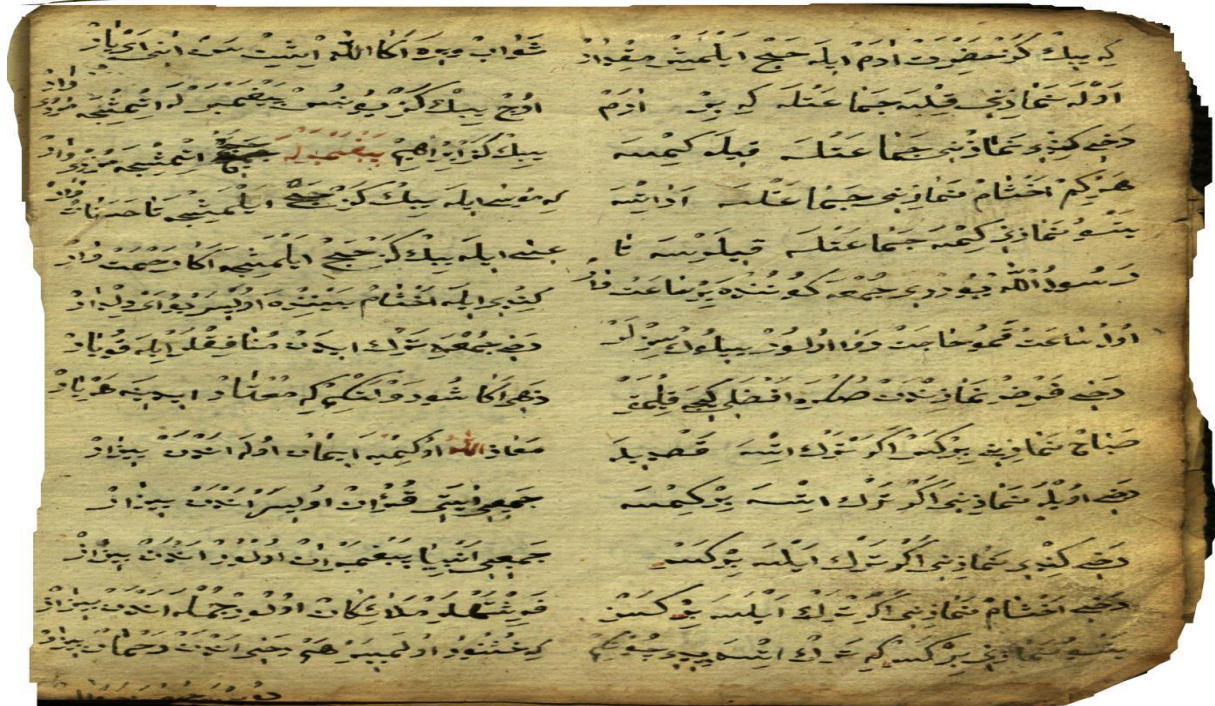
Sabāḥ namāzını bir kes eger terk itse qasdile
Ma' āzallāh o kimseye imān ola andan bī-zār

Dağı öyle namāzını eger terk itse bir kimse
Cemī' i āyet-i Qur'ān olısar andan bī-zār

Dağı kindi namāzın eger terk eylese bir kes
Cemī' i enbiyā peygamberān olur andan bī-zār

100.Dağı aḥşām namāzını eger terk eylese bir kes
Ferişteler melā' ikān olur cümle andan bī-zār

Yatsu namāzı bir kes ki terk itseyidi çünkim
Ki ḥoşnūd olmayısar hem dağı andan Raḥmān bī-zār

5a

Bu yirde cum‘ a aḥvālin beyān itdim saña bir bir
İlāhī mağfired eyle beḳāda seyyār(?)

Kitābım oḳıyanları daḫi diñleyeni cümle
Günāhın mağfired eyle daḫi gösterme ṭamu nār

Daḫi hem yazanın hem yazdıranın cürmini maḫv it
Gireler cennete cümle yollar anda hem gül-zār

105. Penāhī bendenin yā Rab zünübın mağfired eyle
Beḳā mülkde olup bākī naṣīb eyle aña dīdār

Beyān-ı Māh-ı Receb**Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün**

Dile ḡāfil olup düşme dāmına
Bī-vefādur heves kıllma kāmına

Dāne ‘ arz ider alur cāniñ seniñ
Ancaḳ öldür varlıḡiñ āḫir demin

Furṣatuñ var iken aç bu ḳalb gözün
Eyle mu‘ tād dā‘imā mu‘ tād sözün

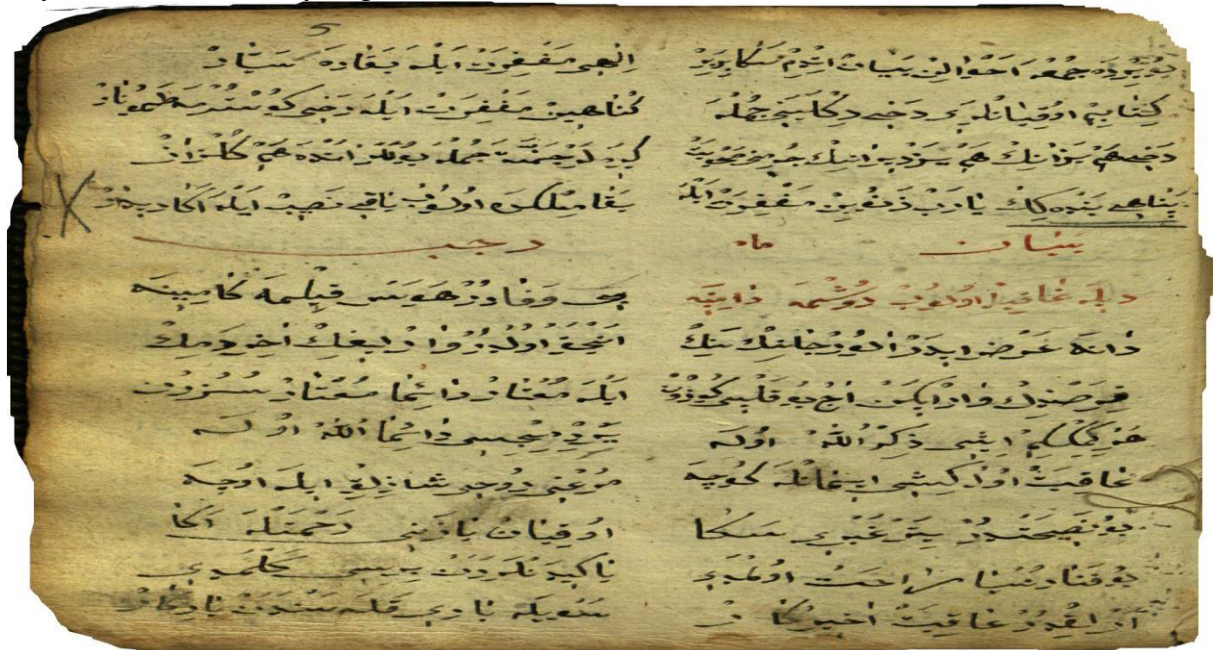
Her kimüñ kim işi zıkrullāh ola
Yardımcısı dā‘imā Allāh ola

110. Āḳıbet ol kişi imānla göçe
Murḡı rūḫı ṣāzlık ile uça

Bu naṣihatdur yiter ḡayrı saña
Oḳıyan yazanı raḫmetle aña

Bu fenā dünyā rāḫat olmadı
Yā gidenlerden birisi gelmedi

Arılıḳdur ‘ āḳıbet āḫir-i kār
Söyle bārī ḳala senden yādigār

5b

.....(?) bula işide anı nās
Fehm idenler bulalar rağbet-şinās

115.Neşri bunıñ Miftaḥ adlu bir kitāb
Miftaḥü'l-cenne idi adı şevāb

Getürdüm nazma anı ola āsān
İşidenler fehm idüp ola şādān

Ben de koydum bir Naşihat-nāme ad
Şalavātla olur her meclisi yād

Şalavātla açılır bāb-ı cennet
Aña maḥşūşdurur ebvāb-ı cennet

İlāhī vus'ı miqdārı Süleymān
Cihād itdi kıl anı ehl-i imān

120.Şefi' ola bize yarın faḥr-i kıyāmet
Şalātile açılır bāb-ı cennet

Receb ayı faziletini tibyān
İdelüm ger iderse 'avn-i Yezdān

Eger tevfiḳ iderse baḳ te'ālā
Ne buyurdu gör ol Allāhu a'lā

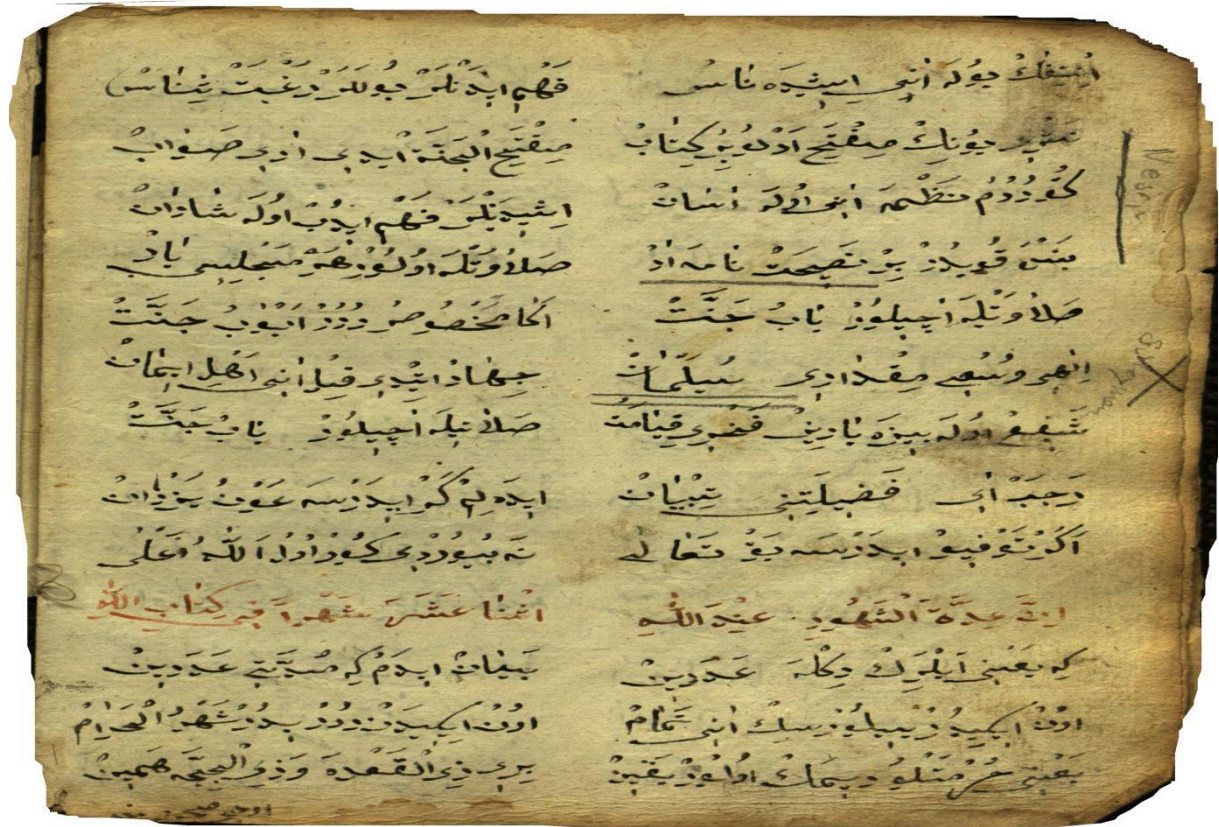
İnne 'iddetü's-şuhūr 'indallāh
İšnā 'aşere şehren fi-kitābillāh¹⁰

Ki ya'ni aylarıñ diñle 'adedin
Beyān idem ki müddeti 'adedin

125.On ikidür bilürsiñ anı tamām
On ikidendürür budur şehrü'l-ḥarām

Ya'ni ḥürmetlü dimek olur yaḳīn
Biri zi'l-ḳa' de vü zi'l-ḥicce hemīn

¹⁰ Tevbe suresi 36. âyet 'Muhakkak ki Allah'ın kitabında ifade edildiği üzere ayların adedi, Allah'ın indinde semaların ve yerin yaratıldığı gün zaman on ikidir. Onların dördü haram aylardır. Bu din kayyum olan dindir. Artık onların içinde (o aylarda) nefislerinize zulmetmeyin. Onların hepinizle savaştığı gibi müşriklerin hepsiyle savaşın. Ve biliniz ki muhakkak Allah, takva sahipleriyle beraberdir.' âyetinden iktibas edilmiştir. Nasihatname'de Muharrem, Receb, Zi'l-kade ve Zi'l-hicce olarak bildirilmiştir.

6a

Üçü Muḥarrem daḥi dördü Receb
Beyân idem bunları ben saña hep

Ḥaberde vârid oldı bir işâret
İderler Ḥaḳ Te'âlâ'dan beşâret

On iki mâh oruç buyurdı Allâh
Niyâz itdi resûlullâh penâ-gâh

130. Zâ'if ümmetlerim itmez taḥammül
Ḳatlanamazlar idüben te'emmül

Ḳabûl itdi ricâsını Ḥazret-i Ḥaḳ
Bu dört mâhı buyurdı çün muḥaḳḳaḳ

Niyâz itdi yine şâh-ı risâlet
Ramazân ayı ḳaldı it ri'âyet

Olup râzî taḥammül ide ümmet
Şaḳınup itmeyeler aña keslet

Receb ayı benim ayım dir Allâh
ruc dutsa bu ayda kimse nâ-gâh

135. Yarlıgâyam anı dir rahmetimle
Bağışlayam günâhın şefkatimle

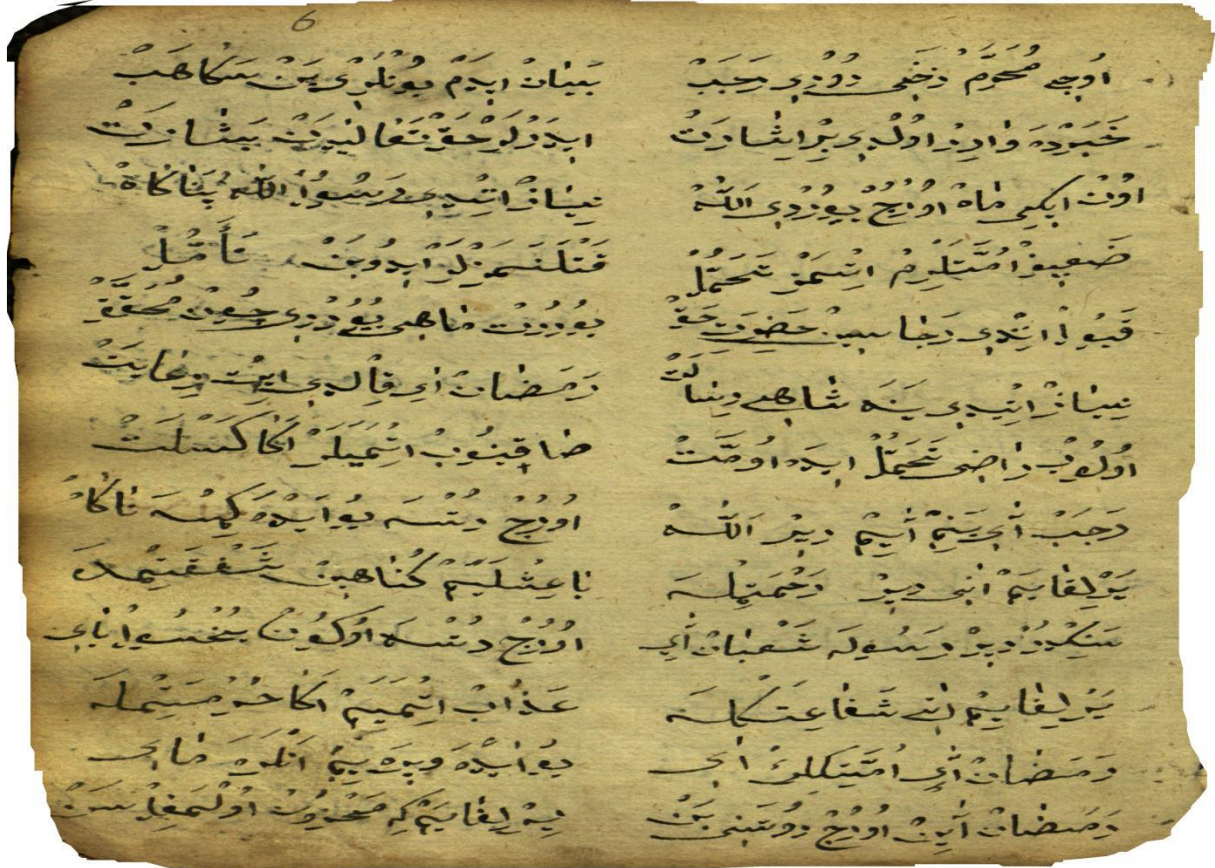
Seniñdür dir resûle şa'bân ayı

Oruc dutsa o gün yoğsul bayı

Yarlıgayım anı şefâ' atıñle
‘Azâb itmeyem aña hürmetimle

Ramazân ayı ümmetinin ayı
Bu ayda vireyim anlara mayı(?)

Ramazân ayın oruç dutanı ben
Yarlıgayam ki mañzûn olmağıl sen

6b

140. Bu yirde dağı vardır bir rivāyet
‘İbādet idene oldur beşāret

Receb ayı benümdür didi Bārī
‘İbādet idene hem ola yārī

Ki çok müjde virür oruç dutana
Şevāb idüp yarın uçmağ donana

Dağı meşid benim evim dir Allāh
Revā degil anı şatmağ bil ey şāh

Dağı Ka‘be benim evim didi Hāğ
Hārām oldı anı yığmağ muħağkağ

145. Muħammed hem benim Resūlim didi
Uymayanlar aña kāfirler idi

Mü'minler de benim kulım didi ol
Kerāmetle göstere anlara yol

İtmeye anlara anıñçün 'azāb
Maḥv ide cürmini itmeye 'iḳāb

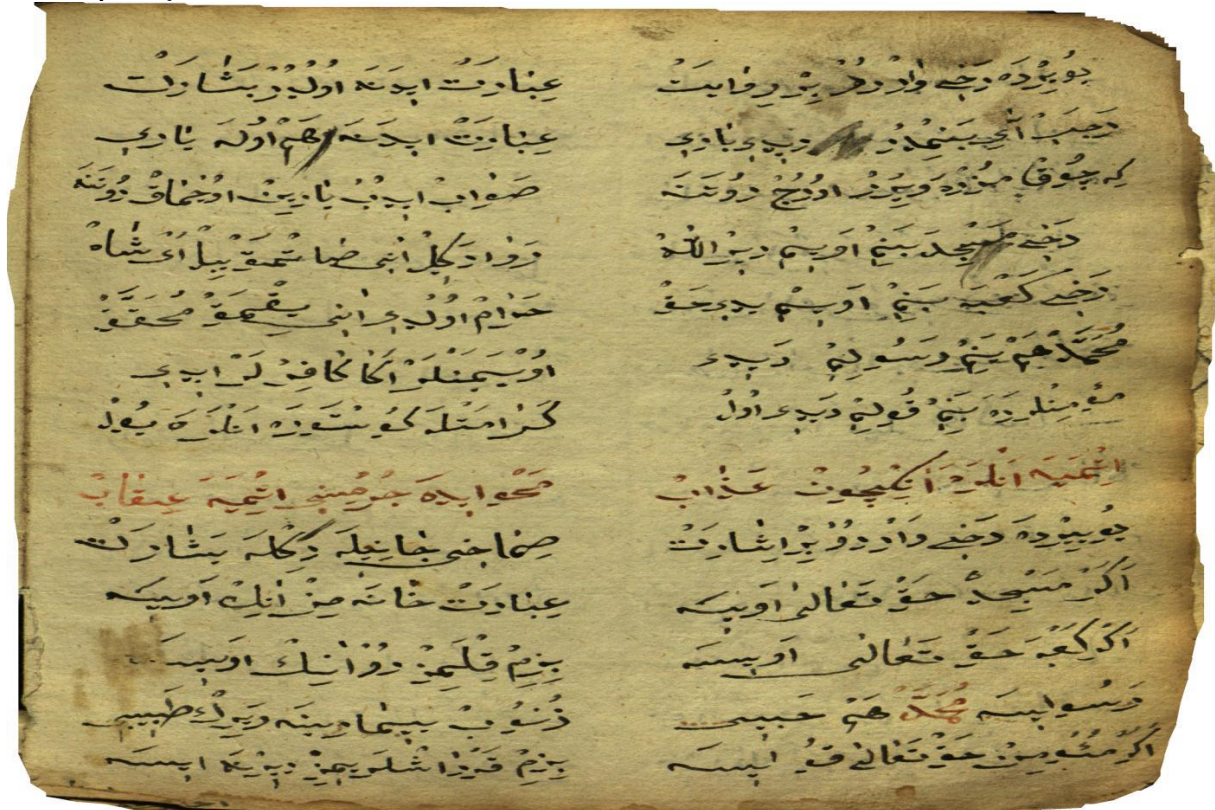
Bu yirde daḡı vardur bir iṣaret
Şimāḡ-ı cānile diñle beşaret

Eger mescid Ḥaḡ Te'ālā eviyse
'İbādet-ḡānemiz anıñ eviyse

150. Eger Ka'be Ḥaḡ Te'ālā eviyse
Bizim(?) kılımaz rü anıñ evine

Resūlise Muḡammed hem ḡabībi
Zünüb bīmārına veriñ ḡabībi

Eger mü'min Ḥaḡ te'ālā kulıyse
Bizim ḡardaşlarımız dir ne ise

7a

Receb ayı kendiniñ ise yarı
Oruc dutarız ola bize yārī

Şenā olsun kamu ni' metini Ḥaḡ
Ki mü'min ḡulına viridi muḡaḡḡaḡ

155. Ulemālar iderler bunda emşāl
Receb ayında vardur nice ikmal

Receb ayı vuzū' ābına beñzer
Şa' bān ayı hem asyābına benzer

Receb ayında pişmānlık suyıyla
Ki bir kes almasa āb-dest boyıla

Şa' bān ayında tevbe donını ol
Giyemez boyunu hem almaz ol

Ramazān ayında niçe kıla namāz
Yā nice ide Ḥudā'sına niyāz

160. Bu yirde daḥi vardurur işāret
İşi[t] kim nicesi olur beşāret

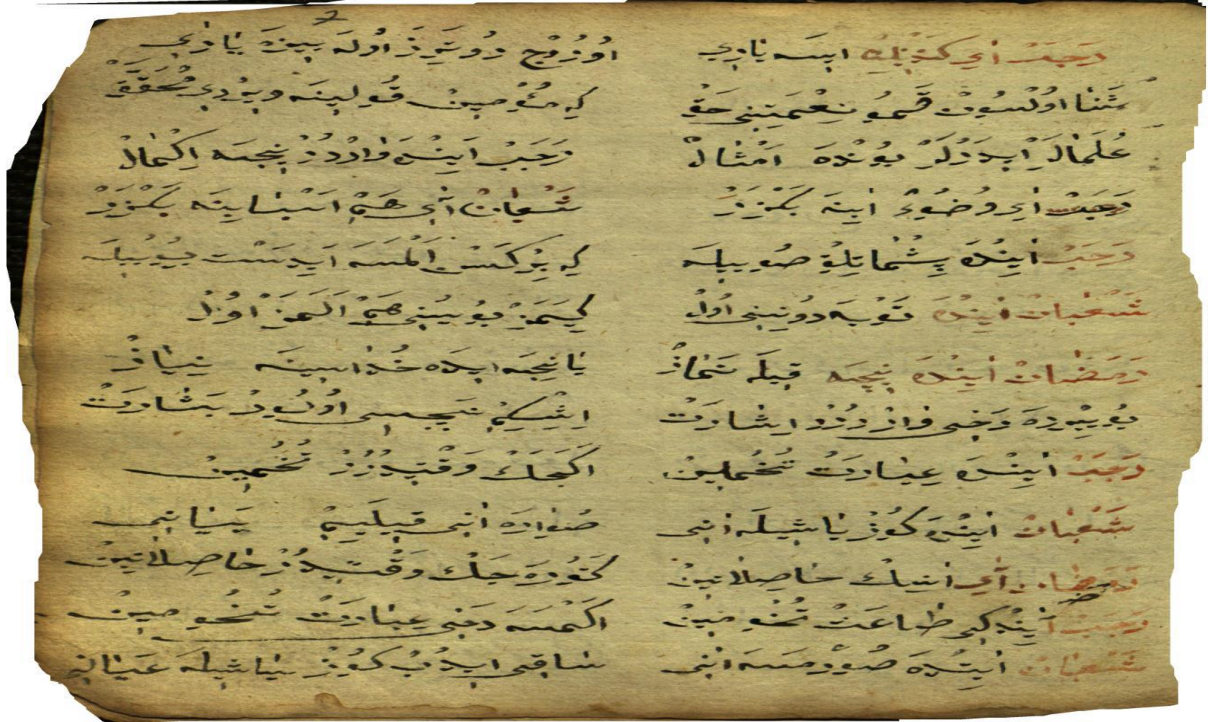
Receb ayında 'ibādet toḥumın
Ekecek vaḳti[dür] toḥumın

Şa' bān ayında göz yaşıyla anı
Şuvara anı kılayım beyanı

Ramazān ayı anıñ ḥāşılātın
Getürecek vaḳi[t]dür ḥāşılātın

Receb ayındaki tāt toḥumın
Ekmese daḥi ibādet toḥumın

165. Şa' bān ayında şuvarmasa anı
Sākī idüp göz yaşıyla 'ayālını

7b

Tevbe idüp yā Ramazān ayında
Nice ḥāşıl ide ḥürmānında

Şevāb taḥlīmı biçe getüre

Selāmetile yirine yetüre

Resūlullāh buyurđı dīñle anı
Ne dimiřdūr saña ider beyanı

Receb ayı didi řehrū'l-ařamdur
Bunda oruc dutmayanlar řařımdur

170.Ki ĥāliř üzre hem i' timād it
Daĥi imānile i' tiķād it

Ki bir gūn ger oruc dutsa bir adam
Ne deñlü ger řevāb bula işit sen

Ĥaķ'ın ĥořnūdlıĥına lāyık olur
Nice dürlü kerāmetler anda bulur

Anı vařf idemese hep melekler
Taña řalalar aña bu felekler

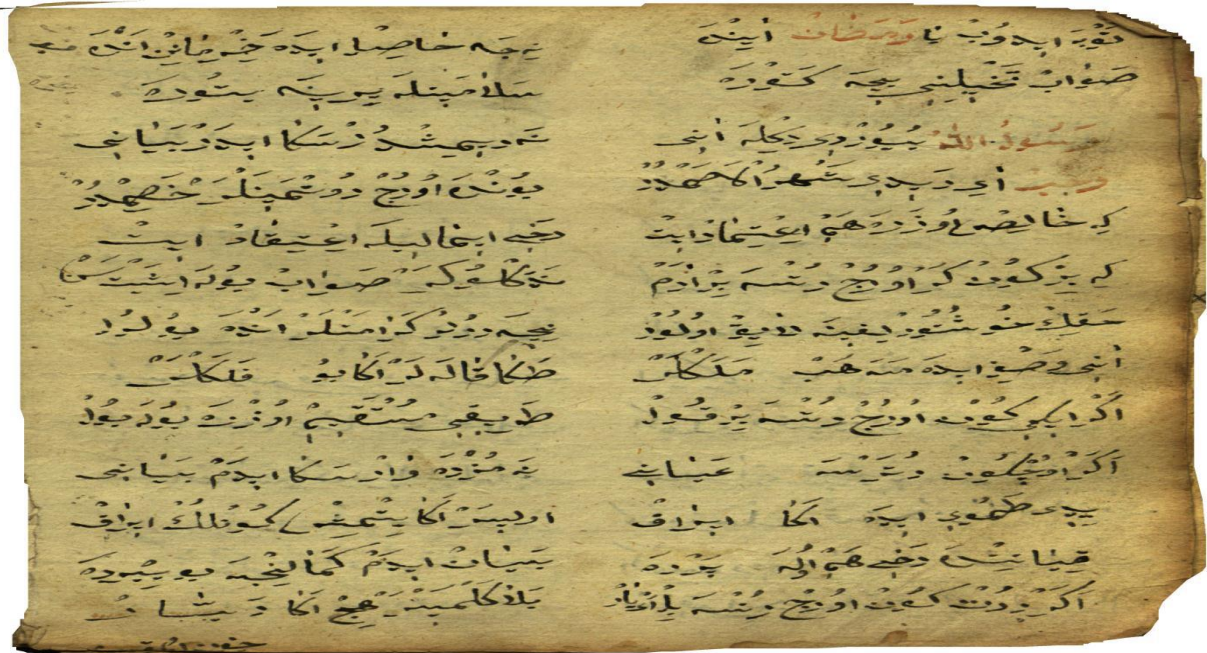
Eger iki gūn oruc dutsa bir řul
Ĥarīķ-i müstaķim üzre bula yol

175.Eger üç gūn dutarsa 'ayānı
Ne müjde var saña idem beyanı

Yidi şamuyı ide aña ırak
Olısar aña yitmiř gūnlük ırak

Ĥıyāmetde daĥi hem ola perde
Beyān idem kemālince bu yirde

Eger dōrt gūn oruc dutsa bil ey yār
Belā gelmeyiser ĥiç aña deyyār

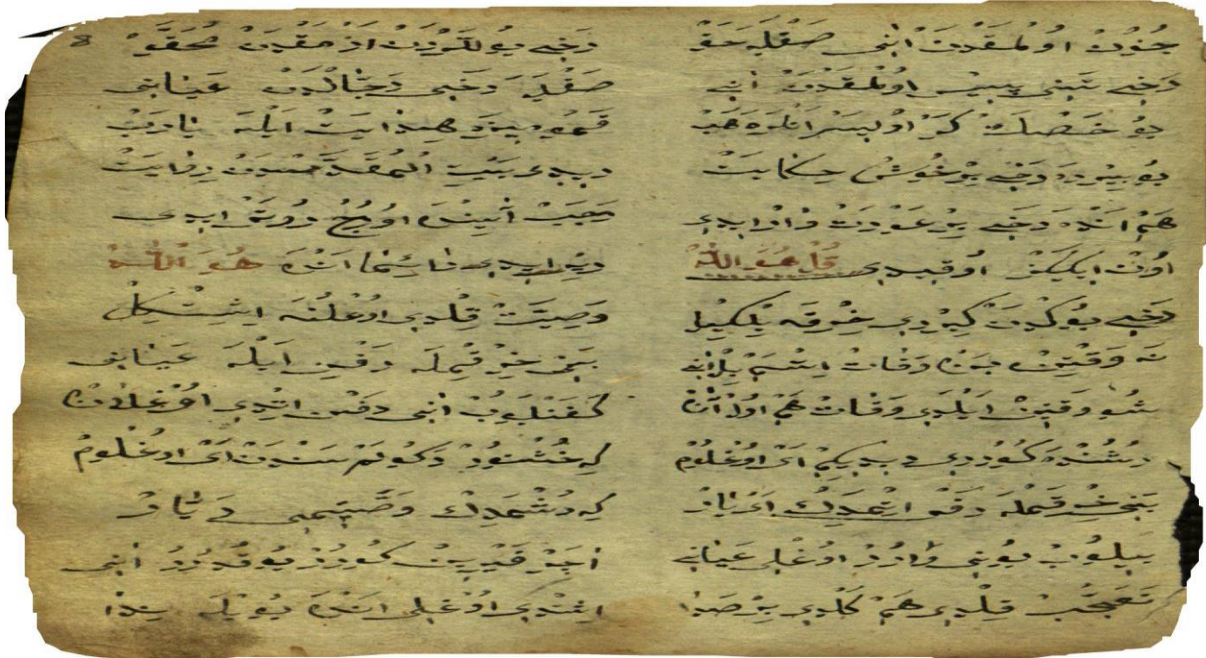

8a

Cünün olmaĥdan anı saĥlaya Ĥaķ
Daĥi yollardan azmaĥdan muĥaķķaķ

180.Daĥi seni pis olmaĥdan anı
řaĥlaya daĥi Deccāl'den 'ayānı

Bu haşlet ger olısar anlara hep
 amumuza hidāyet eyle yā Rab
 Bu yirde daı bir ho hikāyet
 Didi Beytū'l-muaddesden rivayet
 Hem anda daı bir avret var idi
 Receb ayında oruc dutar idi
 On iki kez oudı ul huvallāh
 Dir idi dā'imā anda huvallāh
 185.Daı yünden giyerdi ırka bilgil
 Vaıyyet kıldı oluna iitgil
 Ne vatin ben vefāt itsem bil anı
 Beni ırkamla defn eyle ayānı
 Őu vatin eyledi vefāt hem ol aña
 Kefenleyüp anı defn itdi olan
 Düşünde gördi didi kim ey olum
 Ki honūd degülem senden ey olum
 Beni ırkamla defn itmedin ey yār
 Ki düşmedin vaıyyetimi deyyār
 190.Bilüp bunu varur olı ayānı
 Aar abrin görür yodurur anı
 Te' accüb kıldı hem geldi bir adā
 İitdi olı anda böyle nidā

8b

Receb ayında oruc dutanı ben
 Yalnız koymazuz anlañ bunu sen
 Bu remzi iidüben eyle tāt at
 Gice gündüz udā'ya ıl' ibādet
 Bu yirde varıdı āsar-ı ikmet

Neden oldı işit esrâr-ı hikmet

195.Receb ayına aşam dirler ey yâr
Şağır demek olur aña bil esrar

Kıyâmet güne geliser Receb ayı
Dilek eyleyiser yoğsul bayı

Muhammed ümmetin günâhın aña
Şoralar aña anda kıla taña

Dise ben sağıram işitmedim hiç
Görmedim daği ben işitmedim hiç

Bu yirde nicedür esrâr-ı hikmet
Beyân idem saña âşâr-ı hikmet

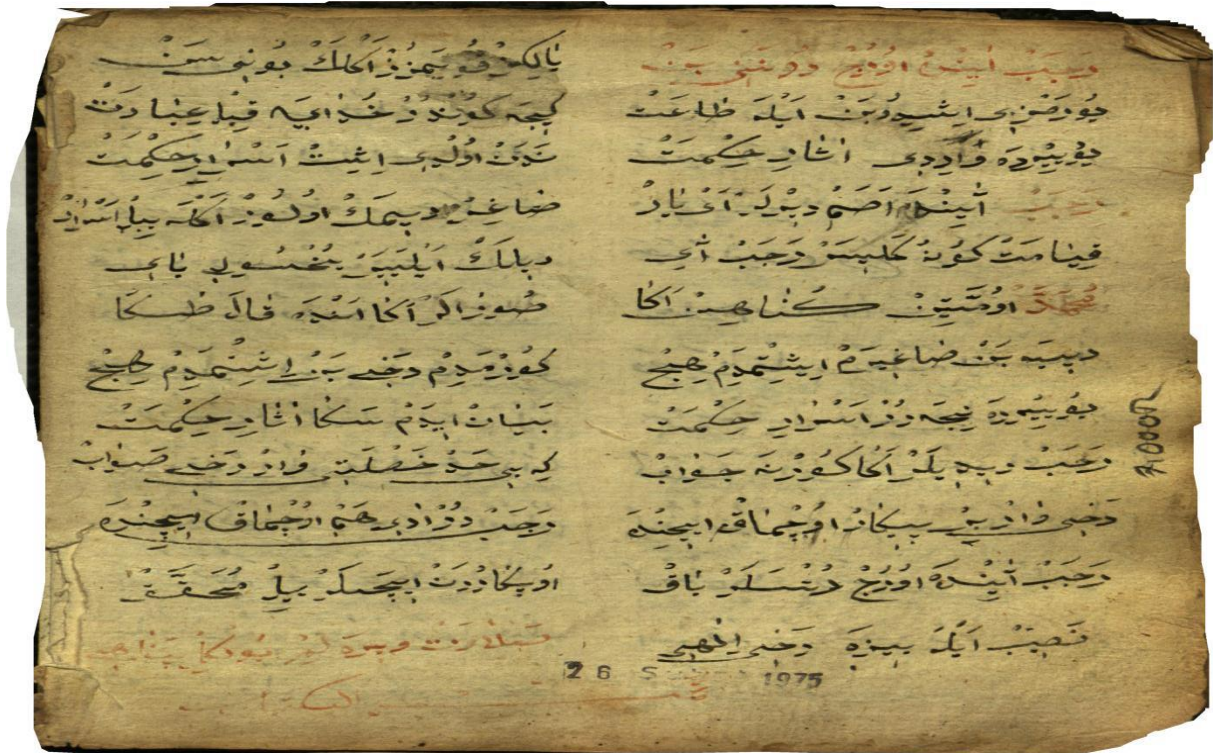
200.Receb didiler aña gör ne cevâb
Ki bî-ğad haşleti var daği şevâb

Daği var bir pınar uçmağ içinde
Recebdür adı hem uçmağ içinde

Receb ayında oruc dutsalar bağ
O pınardan içenler bil muhakkak

Naşib eyle bize daği İlâhî
Şalâvat(?) virelim bulgil(?) Penâhî

Temmetü'l-kitâb

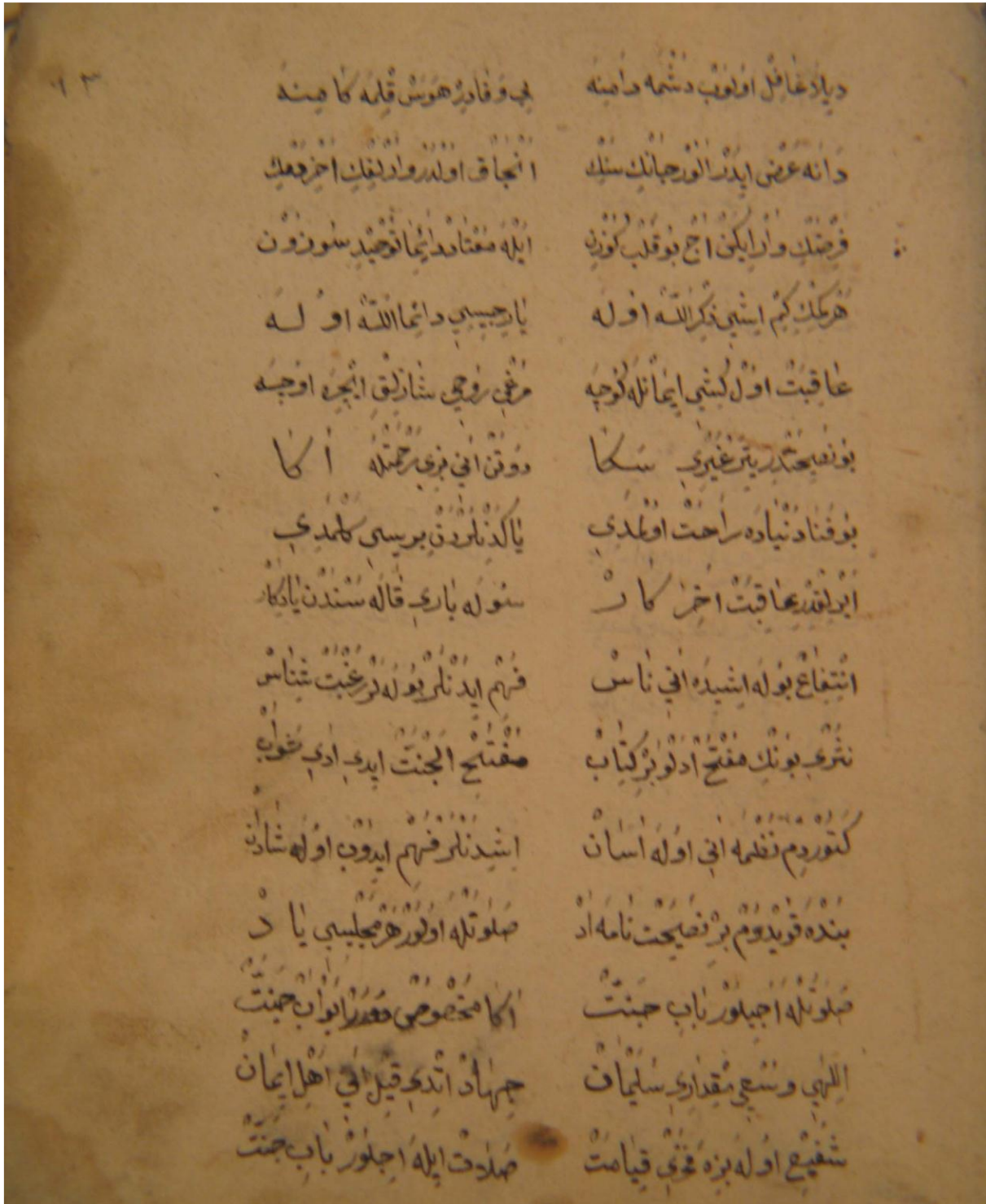
Sonuç :

Süleyman Penâhî'nin incelemiş olduğumuz Nasihatnamesi Eski Türk Edebiyatı sahasında bu türde yazılmış sayılı örneklerdendir. Ayrıca eseri bu güne kadar incelenmemiş olması bakımından araştırmaya değer bulduk. Nasihatname'nin metni hareketli bir yazıyla yazılmıştır;

Anadolu Türkçesinin belli bir dönemine ait kelime ve kavramları ihtiva etmektedir. Dini ve tasavvufî konulu nasihatnamelerden bir örnek olması sebebiyle de ayrı bir öneme hâizdir. İncelemiş olduğumuz dokuz varaklık bu Nasihatname, Somuncu Baba Darende Vakfı'nda

bulunan Süleyman Penâhî'nin Nasihatnamesi'nin bir bölümü ile aynıdır. Eserin Somuncu Baba nüshasından istinsah edilmiş bir parça mı, yoksa farklı bir nüshadan mı istinsah edilmiş olduğu şu an için belli değildir.

Ek: Somuncu Baba Vakfi Darende'deki nüshadan bir örnek varak.

<p style="text-align: center; color: red;">مغرب</p> <p>ایده لوم لر ایدرسه عون بزوان</p> <p>نه بیوردی لور اول الله اعلی ان عیده الشهور عندہ اللہ اشنا عشر شهرا فی ذلک الله</p> <p>بیان ایدم له مدہ فی عده دین</p> <p>اون ایلی دن دوری دور شهر الحرام</p> <p>بری ذالقدره و ذالحجه همای</p> <p>بیان ایدم بو ندری بن سکا هب</p> <p>ایدر لرحق تعالی دن بیشارت</p> <p>نیاز اندی رسول الله پنا کا</p> <p>قلنا من لمر ایدو بنی تا مل</p> <p>بو دورن ما فی بیوردی چون محقق</p> <p>اوج ای اولسون دیرک هم قدره تخنق</p> <p>رمضان ای قلدک ایت رعایت</p> <p>صافینوب اخیلر اکا کسلت</p> <p>اوروج دوتسه بو ایدر کسه ناکا</p> <p>یا قوام</p>	<p style="text-align: center; color: red;">مغرب</p> <p>رجب ای قظیلین بیات</p> <p>الرتوفیق ایدر ایسه تعالی بورمز ایچمه که بیوردی اول ایلاه ان عیده الشهور عند الله</p> <p>که یعنی ایلرک دکله عده دین</p> <p>اون ایلی دور بیورسک ای تمام</p> <p>یعنی حرمتو دیک اولور یغین</p> <p>اوجی محرم دخی دوری رجب</p> <p>خبرده وارید اولرک بو اشارت</p> <p>اون ایلی ماه اوج بیوردی الله</p> <p>طهین اضلرم اتمز تحمل</p> <p>قبول اندر بر جاسن حرمت حق</p> <p>رجب ایدر دیرک ایلده تخنق</p> <p>نیاز اندی بنه شاهی رسالت</p> <p>اولوب راضی تحمل ایدر امت</p> <p>رجب ای بیغم ایم در الله</p>
--	---

KAYNAKÇA

AÇIK ÖNKAŞ, Nilgün (2014). Penâhî, Mustafa, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi, Madde Yazım Tarihi: 21.07.2014. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Vol/Cilt:2, No/Sayı:3, 2015 AKGÜNDÜZ, Ahmed (2009). Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Âlîsi (Yüce Nesebi), OSAV Yayını, İstanbul.

AKGÜNDÜZ, Ahmed, Said ÖZTÜRK, Yaşar BAŞ (2002). Darende Tarihi, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları, İstanbul. AKSOYAK, İsmail Hakkı (2015). Rumelili Penâhî, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi, Madde Yazım Tarihi: 14.01.2015.

ARSLAN, Mehmet (2004). Divan Edebiyatında Nasihat-nâmeler(Pend-nâmeler) ve Vak'a-nüvis Es'ad Efendi'nin Pend-nâmesi, Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri, Sayı 4, Sf. 5-80, Sivas.

BERKER, Aziz (1943) Mora İhtilâli Tarihçesi veya Penah Efendi Mecmuası, Maarif Matbaası, sf. 1-2.

CANIM, Rıdvan (2010). Divan Edebiyatında Türler, sf. 180-189, Grafiker Yayınları.

ÇELEBİOĞLU, Âmil(1999)Türk Edebiyatında Mesnevi (XV. Yüzyıla Kadar), Kitabevi Yayınları, İstanbul.

ERDEM, Sadık (1994). Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâsı, sf. 42, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Feridüddin-i Attar Pendname(1992) Çev. M. Nuri Gençosman, İstanbul, MEB yayınları. GÜLSEREN, Cemil (1998). Şeyh Hâmid-i Velî Ahfâdından Dârendeli Âlimlerimiz Süleyman Penâhî, Somuncu Baba Kültür-Edebiyat Araştırma Dergisi, Sayı 6, 15-16. ss.

KANAR, Mehmet(2011) Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü, İstanbul, Say Yayınları.

KAPLAN, Mahmut(2002) Türk Edebiyatında Manzum Nasihat-nameler Türkler c.11, sf. 791-799, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.

KARTAL, Ahmet (2014). Doğu'nun Uzun hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevi, İstanbul, Doğu Kütüphanesi Yayını.

KILIÇ, Filiz (2010). Âşık Çelebi Meşâ'irü'ş-şu'arâ(İnceleme-Metin), Cilt I, İstanbul, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.

KOÇİN, Abdülhakim (1999). Feridüddin Attar'ın Pendnamesinin Türk Edebiyatına Etkisi ve Za'ifi'nin Bûstân-ı Nesâyih'i ile Karşılaştırılması, Bilig-Yaz, Sayı 10, sf. 93-101, Ankara. KÖKSAL, Mehmet Fatih (2013). Penâhî, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü Projesi, Madde Yazım Tarihi: 05.09.2013.

LEVEND, Âgâh Sırrı (1964). Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız, sf. 89-115, TDAY Belleten, Ankara.

Mehmed Süreyyâ (1311). Sicill-i Osmânî, c. III, sf. 87, Matbaa-i Âmire, İstanbul. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Vol/Cilt:2, No/Sayı:3, 2015

Mehmed Süreyyâ (1996). Sicill-i Osmânî, c.5, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.

OĞRAŞ, Rıza (2001). Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-endûz'u (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin), <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10734,bahcepdf.pdf?0>

ÖZKAN, Mustafa (2013). Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, İstanbul, Filiz Kitabevi.

ÖZTÜRK, İsmail Fehmi (1962). Darende Tarihi, Düzce Matbaası, Düzce.

PALA, İskender (2002). 'Nasihatname' TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt 32, sf. 409-410, İstanbul.

SOLMAZ, Süleyman (2005). Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı (İnceleme-Metin), Ankara, AKM Yayını.

Süleyman Penâhî, (Yazma Eser). Nasihatname, 06 Mil Yz A 5967.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri(2012). Eski Türkiye Türkçesi, İstanbul, Kapı Yayınları.

TUMAN, Nâil (2001) Tuhfe-i Nâilî, Ciilt I, sf. 119, Ankara, Bizim Büro Yayınları.

ULU, Şükrü Erdoğan (1950). Darende Şairleri Antolojisi, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara.

YENİTERZİ, Emine (2007) Anadolu Türk Edebiyatında Ahlaki Mesneviler, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, sf. 433-468.

YENİTERZİ, Emine (internet) Ahmed-i Dâ'î'nin Vasiyyet-i Nûşirevân Adlı Mesnevisi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi.http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/yeniterzi_dai.pdf